

Euroopan alueiden komitean lausunto aiheesta ”Yhteinen rahoituskapasiteetti ja automaattiset vakauttajat talous- ja rahaliitossa”

(2017/C 207/04)

Esittelijä: Carl Fredrik GRAF (SE, EPP), Halmstadin kunnanvaltuutettu

I. POLIITTISET SUOSITUKSET

EUROOPAN ALUEIDEN KOMITEA

II. JOHDANTO

1. toteaa, että euro oli tarkoitettu suojaksi valuuttakurssivaihteluja vastaan ja että se luotiin välineeksi, jolla turvataan parempi kasvu pitkällä aikavälillä. Euron käyttöönotto on kuitenkin merkinnyt sitä, että poliittiset vaihtoehdot epäsymmetristen häiriöiden torjumiseksi ovat jääneet pois, vaihtokurssin devalvointi mukaan luettuna.

2. pitää valitettavana, että talous- ja rahaliitossa (EMU) on esiintynyt puutteita siitä lähtien, kun se perustettiin Maastrichtin sopimuksella, jossa rahapoliittinen toimivalta annettiin EU:lle, kun taas finanssipolitiikka säilyi jäsenvaltioiden vastuulla, ja sitä koskevat pelkästään määräykset kansallisten politiikkojen verrattain kevyestä koordinoinnista.

3. toteaa, että EMU:n haavoittuvuus paljastui maailmanlaajuisen finanssi- ja talouskriisin aikana, kun kestävämmät epätasapainotilanteet yhdistettyinä aivan liian korkeaan julkiseen ja yksityiseen velkaantumisasasteeseen johtivat valtionvelkakriisiin, jossa valtion lainakulut tietyissä jäsenvaltioissa kasvoivat voimakkaasti, mikä todellisen finanssipoliittisen turvaverkon puuttuessa vaaransi koko euron olemassaolon.

4. panee merkille kriisin puhkeamisen jälkeen saavutetut tulokset riskien vähentämisessä ja EU:n toimielinten toteuttamat lukuisat toimenpiteet kansallisten finanssipolitiikkojen koordinoinnin vahvistamiseksi.

5. toteaa, että näistä ponnisteluista ja monin paikoin EU:ssa lähinnä ulkoisten tekijöiden johdosta plusmerkkiseksi palanneesta talouskasvusta huolimatta pelkkä kansallisten finanssipolitiikkojen koordinointi ei ole lisännyt valtioiden valmiuksia selviytyä talouden häiriöistä eikä estänyt investointikuilun syntymistä tai eriarvoisuuden kasvua talous- ja rahaliiton piirissä⁽¹⁾. Politiikka on myös osoittautunut riittämättömäksi kasvua edistävien, kestäväpohjaisten ja yhteiskunnallisesti tasapainoisten rakenneuudistusten aikaansaamiseksi.

6. toteaa, että EKP on huolehtinut suhdannejakson vakauttamisesta kriisin alusta lähtien. EKP:n pääjohtaja on peräänkuuluttanut instituutioiden yhdentämistä ja vahvempaa ja ennakoivampaa finanssipolitiikkaa euroalueen tasolla sekä kehottanut euroalueen jäsenvaltioita toteuttamaan rakenneuudistuksia. AK varoittaa, että rahapolitiikka ei yksinään pysty piristämään taloutta, ja korostaa samalla, että nykyinen alhainen korkotaso edistää lainanottoa ja investointeja. Perusteelliset rakenneuudistukset ja sitoutuminen niihin kansalaisia lähimpänä olevalla hallintotasolla sekä vastuullinen finanssipolitiikka ovat perusedellytyksiä paluulle pitkän aikavälin kestäväpohjaiseen kasvuun.

7. panee merkille, että viiden puheenjohtajan kertomuksessa Euroopan talous- ja rahaliiton viimeistelystä huomautetaan, että euroalueen tasolla on oltava valmiudet käsitellä häiriötiloja, jotta kansallisia automaattisia vakauttajia voidaan tarvittaessa täydentää.

8. huomauttaa, että luottamuksen palauttamiseksi euron on täytettävä lupauksensa vakaudesta, lähentymisestä, kasvusta ja työllisyydestä. Yhteinen rahoituskapasiteetti voisi auttaa näiden tavoitteiden saavuttamisessa. Solidaarisuus kytkeytyy kiinteästi vastuuseen ja on siitä riippuvainen, mikä tarkoittaa sitä, että rahoitustukea tulisi euroalueen tasolla antaa lisää vain, jos sekä vastuullinen finanssipolitiikka että rakenneuudistusten toteuttaminen on jatkuvaa.

⁽¹⁾ Ks. komission 20. joulukuuta 2016 esittämä vuotuinen EU:n työllisyys- ja sosiaalikatso (Employment and Social Developments in Europe, ESDE).

9. toistaa, että kaikissa EMU:n kehittämistä koskevissa päätöksissä, kuten päätöksessä yhteisen rahoituskapasiteetin ja automaattisten vakauttajien käyttöönotosta, on tunnustettava täysimääräisesti paikallis- ja alueviranomaisten rooli kestäväpohjaisen kehityksen edellytysten luojina ja vahvistettava sitä mahdollisuuksien mukaan, etenkin kun on kyse talous- ja sosiaalipolitiikan sekä rakenneuudistusten toteuttamisesta, työpaikkojen luomista helpottavan, yrityksille suotuisan toimintaympäristön luomisesta ja investointien edistämisestä.

III. YLEISET PERIAATTEET

10. toteaa jälleen, että pankkiunionin toteuttaminen on lyhyellä aikavälillä tehokkain keino ehkäistä rahoitusjärjestelmän kriisejä ja minimoida talouden häiriöiden kielteiset vaikutukset ⁽²⁾.

11. katsoo, että pankkiunioni antaa lisää uskottavuutta EKP:n periaatteelle, jonka mukaan kansallisten pankkijärjestelmien rahoitustarpeet eivät saa olla kytköksissä maiden julkisiin talousarvioihin, ja että yhden EU-valtion pankkikriisi ei saa johtaa koko unionin laajuiseen pankkikriisiin.

12. korostaa, että paikallis- ja alueviranomaiset sekä talouselämän toimijat ja työmarkkinaosapuolet on kutsuttava mukaan keskusteluun uusien välineiden käyttöönotosta. Esimerkkinä uusista välineistä voidaan mainita automaattiset vakauttajat, joiden tarkoituksena on lieventää epäsymmetristen häiriöiden vaikutuksia.

13. katsoo, että EMU-alueen sosiaalista ulottuvuutta on kehitettävä seuraamalla yksittäisten alueiden ja maiden kehitystä kuvaavia indikaattoreita. Painopisteen tulee olla aktiivisten työmarkkinatoimien ja rakenteellisten sosiaalisten indikaattoreiden seurannassa. Indikaattoreiden seurantaan on otettava mukaan niin alue-, valtio- kuin EU-tason työmarkkinaosapuolet.

14. panee merkille näkemyksen, että tilapäisen kriisinratkaisumekanismien luominen EMU:lle edellyttää yhteistä rahoituskapasiteettia ⁽³⁾. Mahdollisen rahoituskapasiteetin ei pidä olla päällekkäistä koheesiopoliittisten välineiden kanssa vaan sen tulee täydentää niitä.

15. katsoo kuitenkin, että EU-tason yhteistä rahoituskapasiteettia ei pidä muotoilla niin, että syntyy jatkuvien siirtojen vaara, mikä heikentäisi kannustimia terveeseen talous- ja sosiaalipoliittiseen päätöksentekoon ja politiikan täytäntöönpanoon valtio- tai aluetasolla tai kannustimia puuttua valtio- tai aluetason rakenteellisiin heikkouksiin. Moraalikadon välttämiseksi rahoituskapasiteetti on sen vuoksi kytkettävä tiiviisti lähentymistä koskevan EU:n yleisen hallintokehyksen ja edistymisen noudattamiseen.

16. esittää, että päästäkseen hyödyntämään talouden vakauttamiseen tähtäviä EU:n välineitä jäsenvaltioiden on osoitettava harjoittavansa vastuullista talouspolitiikkaa. Näiden välineiden hyödyntämisen on kuljettava käsi kädessä rakenneuudistusten tinkimättömän toteutuksen kanssa lähentymisen, koordinoinnin ja yhdentymisen edistämiseksi, eikä tuki saa missään tilanteessa johtaa jatkuviin, yksisuuntaisiin virtoihin maiden välillä ⁽⁴⁾. Tuki on määriteltävä EU-tasolla, sen on oltava tilapäistä, ja sille on laadittava selkeä aikataulu.

17. vaatii, että vakaus- ja kasvusopimusta noudatetaan siten kuin siihen sisältyvän jouston käytöstä tammikuussa 2015 annetussa komission tiedonannossa määritellään, ja pitää erityisen tärkeänä, että kullakin jäsenvaltiolla on terve talouspolitiikka ja vakaa julkinen talous, sillä ne ovat tarvittavien lyhyen ja pitkän aikavälin julkisten investointien edellytys.

18. katsoo lisäksi, että sen varmistamiseksi, että investoinneille on riittävästi joustovaraa ja että samalla noudatetaan finanssipoliittisia sääntöjä, tulee keskipitkän aikavälin tavoitteena olevaa rakenteellisen alijäämän velkajarrua täydentää määrittämällä paikallis- ja aluehallinnon julkisille investoinneille kiinteä todellinen alijäämä.

19. toistaa kehoituksensa vahvistaa taloudellista ja sosiaalista lähentymistä ja hyvää hallintoa, sillä se on ratkaisevan tärkeää jatkuvien siirtojen ja moraalikadon välttämiseksi, ja korostaa tarvetta lähentymisen syventämiseen.

20. korostaa lisäksi, että niin jäsenvaltioiden sisäisiä kuin niiden välisiä sosiaalisia, taloudellisia ja alueellisia eroja voidaan vähentää vain sellaisen toimintamallin avulla, joka kattaa alueellisen ja paikallisen ulottuvuuden. Finanssipoliittinen vastuu ei saa tarkoittaa vain yhteisen järjestelmän keskitettyä soveltamista, sillä mitä enemmän julkisia menoja hajautetaan ja paikallistetaan, sitä enemmän vastuullisen finanssipolitiikan ja uudistusten toteuttamiseen ja investointien houkuttelemiseen on kannustimia ja edellytyksiä.

⁽²⁾ 7. huhtikuuta 2016 hyväksytty Paul Lindquistin laatima lausunto "Viiden puheenjohtajan kertomuksen 'Euroopan talous- ja rahaliiton viimeistely' jatkotoimet", COR-2015-05112, kohta 24.

⁽³⁾ Paul Lindquistin laatima lausunto, kohta 35.

⁽⁴⁾ Paul Lindquistin laatima lausunto, kohta 33.

21. katsoo, että sosiaalisen eriarvoisuuden vähentäminen, kasvun vahvistaminen, työpaikkojen luominen sekä kilpailukyvyyn ja yhteenkuuluvuuden parantaminen talous- ja rahaliitossa ja EU:ssa edellyttää alueellisiin eroihin puuttumista, ja korostaa paikallis- ja alueviranomaisien tärkeää roolia työnantajina, sijoittajina, tavarantoimittajina ja palveluntarjoajina, suunnittelijoina, muutoksen edistäjinä ja säätelijöinä sekä investointikumppaneina.

22. toteaa, että asianomaisten paikallis- ja alueviranomaisien voimakas sitoutuminen ruohonjuuritason rakenneuudistuksiin on ratkaisevan tärkeää uudistusten menestymisen kannalta. Komitea korostaa talouspolitiikan eurooppalaisen ohjausjakson alueellista ulottuvuutta. AK toistaa komissiolle ja Euroopan parlamentille esittämänsä kehotuksen ottaa käyttöön menettelysäännöt, joilla taataan, että paikallis- ja alueviranomaiset otetaan järjestelmällisesti mukaan EU-ohjausjaksoon. Siten voidaan myös valmistella rakenneuudistuksia ⁽⁵⁾.

23. kehottaa jäsenvaltioita toteuttamaan pääomamarkkinaunionin, sillä se mahdollistaa pääomavirrat yli valtionrajojen vaarantamatta eri alueiden ja maiden vakautta ja auttaa yrityksiä, etenkin mikro- ja pk-yrityksiä, saamaan käyttöönsä moninaisia rahoituslähteitä ja lieventää siten osaltaan talouden häiriöitä ⁽⁶⁾.

IV. BUDJETTINÄKÖKOHDAT

24. toteaa, että euro otettiin käyttöön ilman minkäänlaista finanssipoliittista tukirakennetta euroalueen epätasapainotiloihin puuttumiseksi ja että EU:n talousarvio ei pääosin sovellu rahoituksen järjestämiseen nopeasti, jos sellaista tarvitaan markkinoiden vakauttamiseksi, pankkien uudelleenrahoittamiseksi tai maksutasekriisien hoitamiseksi.

25. kehottaa komissiota ottamaan unionin tulevaa talous- ja finanssipoliittikkaa laatiessaan huomioon mahdollisuuden käyttää kutakin aluetta varten taloudellisia indikaattoreita, joiden avulla voidaan kartoittaa talouden tila julkisella velalla mitattuna sekä suhteellinen panos unionin bkt:n kasvuun.

26. korostaa tarvetta keskustella perusteellisesti rahoituskapasiteetin rakenteesta ja muotoilusta ja löytää ratkaisu, joka vastaa avoimuutta ja demokraattista valvontaa koskevia vaatimuksia ja on yhdenmukainen SEUT-sopimuksen 125 artiklan avustamiskiellon kanssa ⁽⁷⁾.

V. RAHOITUSKAPASITEETTIA KOSKEVIA POHDINTOJA

27. katsoo, että täytettävänä olisi kaksi tehtävää: Ensinnäkin jäsenvaltioissa voitaisiin kannustaa tekemään rakenneuudistuksia hyvinä taloudellisina aikoina taloudellisen ja sosiaalisen lähentymisen edistämiseksi euroalueella ja alueen kilpailu- ja selviytymiskyvyn vahvistamiseksi. Toiseksi ottamalla käyttöön väline, jolla puututaan epäsymmetrisiin häiriöihin, voitaisiin lieventää rakenteellisista tekijöistä johtuvia euroalueeseen kuuluvien jäsenvaltioiden suhdannejaksojen eroja.

28. tähdentää, että kestäväpohjaisten rakenneuudistusten alalla tarvitaan huomattavaa edistymistä, jotta epäsymmetrisiä häiriöitä voidaan torjua tehokkaasti edistämällä lähentymistä, kasvua, työllisyyttä ja kilpailukykyä.

29. kehottaa jäsenvaltioita harkitsemaan aiempaa laajemman rahoituspoliittisen autonomian myöntämistä paikallis- ja alueviranomaisille keinona vahvistaa sitoutumista rakenneuudistuksiin ja varmistaa uudistusten sujuva täytäntöönpano.

30. toteaa, että olisi suhtauduttava harkiten muuhun kuin nykyisistä koheesiopoliittisista välineistä myönnettävään EU:n rahoitustukeen sovitujen rakenneuudistusten toteuttamiseksi jäsenvaltioissa. Minkäänlaisen mahdollisen lisätuen ei pidä olla päällekkäistä nykyisten välineiden kanssa, vaan sen tulee pikemminkin täydentää niitä.

31. katsoo, että rahoitustuki on kytkettävä maakohtaisten suositusten toteuttamiseen. Rakenneuudistusten tukiohjelmaa, jonka tarkoituksena on antaa teknistä tukea jäsenvaltioiden viranomaisille, voitaisiin kehittää edelleen osaltaan edistämään rahoituskapasiteetin rakenneuudistustehtävää.

⁽⁵⁾ COR-2016-05386-00-00-DT.

⁽⁶⁾ Paul Lindquistin laatima lausunto, kohta 30.

⁽⁷⁾ Päätöslauselma talous- ja rahaliiton (EMU) kestävästä tulevaisuudesta, kohta 21.

32. pitää järkevänä tarkastella, voiko rakenneuudistuksia edistävä lisäväline, joka toimii lainan muodossa julkisen investointistrategian rahoittamiseksi, olla tarkoituksenmukainen. Näin voitaisiin määrittää rahoituslähteet ja investointihankkeet, joita tarvitaan välttämättömien uudistusten toteuttamisen tukemiseksi.

33. toteaa, että huolimatta nykyisistä ponnisteluista lähentymisen ja kestäväpohjaisten rakenneuudistusten alalla ei euroalueen kokonaisvakauteen vaikuttavia epäsymmetrisiä häiriöitä voida täysin estää, kun otetaan huomioon jäsenvaltioiden voimakas yhdentymisen euroalueella. Sen vuoksi tarvitaan väline, jolla saadaan aikaan välitön vakauttava vaikutus hätätilanteissa.

34. huomauttaa, että joidenkin maiden paikallis- ja alueviranomaiset voivat olla alttiimpia epäsymmetristen häiriöiden vaikutuksille, sillä niillä on keskeinen rooli jäsenvaltioiden sosiaaliturvajärjestelmissä.

35. katsoo, että Euroopan vakausmekanismia (EVM) on kehitettävä edelleen ja että se on muutettava Euroopan valuuttarahastoksi, jolla on riittävät lainananto- ja lainanottovalmiudet ja selkeästi määritetty toimeksianto, joka kattaa myös sen mahdollisen osallistumisen euroalueen rahoituskapasiteettiin.

36. katsoo, että yhteistä rahoituskapasiteettia koskevan päätöksenteon ja täytäntöönpanon tulee olla yhteistä talous- ja rahaliiton tasolla, mutta euroalueen ulkopuolisten jäsenvaltioiden tulee voida osallistua siihen vapaaehtois pohjalta.

VI. LOPPUHUOMIOT

37. toistaa kehotuksensa kutsua alueiden komitea mukaan valmistelemaan valkoista kirjaa, jossa käsitellään siirtymää talous- ja rahaliiton uudistusten ensimmäisestä vaiheesta toiseen vaiheeseen.

38. korostaa, että rahaliiton syventämiseen tähtäävissä toimissa on myös tärkeää ottaa huomioon se, miten ne vaikuttavat euroalueeseen kuulumattomiin maihin.

39. vaatii, että kaikki talous- ja rahaliiton viimeistelyyn liittyvät toimenpiteet toteutetaan niin avoimesti kuin suinkin mahdollista ja pitäen kiinni rahaliiton demokraattisesta legitimiyydestä.

Bryssel 8. helmikuuta 2017.

*Euroopan alueiden komitean
puheenjohtaja*

Markku MARKKULA